

EU:S UTRIKESPOLITISKA ÅTGÄRDER TILL STÖD FÖR DEMOKRATI I EN NY GEOPOLITISK VERKLIGHET

Policydokument

Januari 2023

I detta policydokument presenteras de viktigaste resultaten och rekommendationerna om Europeiska unionens utrikespolitiska politik till stöd för demokrati i en ny geopolitisk verklighet, som ett samfällt bidrag efter samrådsmöten som International IDEA (Internationella institutet för demokrati och fria val) hållit med representanter för det civila samhället i flera regioner och även med ett brett spektrum av EU-tjänstemän och tjänstemän från EU:s medlemsstater. Syftet är att inspirera EU:s framtida demokratipolitik för att garantera att denna ska kunna försvara demokratin globalt och på hemmaplan i linje med EU:s uttalade avsikt att bli en starkare geopolitisk aktör. En sådan förändring är berättigad och nödvändig med tanke på upptrappningen av geopolitisk oro, auktoritära tendenser och de senaste attackerna på demokratin grundvalar å ena sidan, och ger ett positivt svar på den efterföljande politiska dynamiken å andra sidan. Detta policydokument ger en kortfattad sammanfattning av den fullständiga rapporten: *The EU's External Democracy Policy in a New Geopolitical Reality: Recommendations Report* [EU:s utrikespolitiska åtgärder till stöd för demokrati i en ny geopolitisk verklighet].

ANPASSNING AV EU:S UTRIKESPOLITISKA DEMOKRATISKA ÅTGÄRDER TILL EN NY GEOPOLITISK VERKLIGHET

EU har historiskt sett varit en av världens starkaste förespråkare för demokrati. Unionen kan bygga vidare på sina positiva resultat och ett omfattande regelverk för extern demokrati (Brosseur, Pachta och Grigolo 2023). Samrådsmöten som genomfördes visade att unionen är en uppskattad demokratiaktör.

Stora förändringar har emellertid påverkat det globala demokratiska landskapet under de senaste åren, till exempel covid-19-pandemin och Rysslands aggressionskrig mot Ukraina. Nya utmaningar som desinformation hindrar dessutom den demokratiska utvecklingen. När EU ser över sina strategiska intressen måste demokrati sättas i centrum. Det handlar nu först och främst om politisk vilja att ta itu med de utmaningar som ligger framför oss. Demokrati som ett allomfattande och värdebaserat politiskt system är den förvaltningsmodell som EU bör främja i en världsordning som i allt högre grad utsätts för konkurrerande styrelseformer.

När EU ser över sina strategiska intressen måste demokrati sättas i centrum.

Demokrati som ett allomfattande och värdebaserat politiskt system är den förvaltningsmodell som EU bör främja i en världsordning som i allt högre grad utsätts för konkurrerande styrelseformer.

EU bör skapa ett nytt narrativ om demokrati som helt och hållet främjar den som en universell strävan men som är anpassat efter den lokala verkligheten i partnerländerna.

Den senaste tidens geopolitiska förändringar kräver ytterligare insatser för att använda demokrati som politisk vägledning för all EU:s utrikespolitik.

1. EU bör skapa ett nytt narrativ om demokrati

För att främja demokrati som en modell för samhällsstyrning bör EU skapa ett nytt narrativ om demokrati som helt och hållet främjar den som en universell strävan men som är anpassat efter den lokala verkligheten i partnerländerna. Demokratiskt valda regeringar är inte längre önskvärda enbart för principen om lika deltagande i offentligt beslutsfattande, utan också för deras förmåga att skydda rättsstatsprincipen, bekämpa korruption och tillhandahålla resultat för medborgarna. EU bör därför visa att demokratier kan agera och uppnå resultat (V-Dem Institute u.å.). EU bör också motverka "autokratifällan" om att demokrati skulle vara en västerländsk modell och ta udden av "vi mot dem"-uppfattningarna (demokratier mot övriga), vilket i slutänden riskerar att motarbeta svagare demokratier och hybridregimer. Det nya narrativet bör vara ödmjukt och transparent med tanke på att EU kan anklagas för dubbelmoral. EU:s trovärdighet skulle gynnas av ett öppet erkännande när dess egna strategiska intressen står i konflikt med dess demokratiska agenda. Det skulle stärka unionens trovärdighet ytterligare om den hanterade sina interna utmaningar och var mer uttalad om sin egen interna demokrati och sina rättsstatsmekanismer, för att ta itu med dem vid samarbete med externa partners. Genom att utforma ett nytt narrativ skulle EU också kunna visa att unionen är redo att inleda en ömsesidig dialog med externa partners och lyssna på dem, samtidigt som man förblir mycket tydlig i sina värderingar.

2. EU bör använda demokratin som vägledning i all sin utrikespolitik

EU bör i själva verket vara mer självsäkert när det gäller att stå upp för sin demokratiska agenda, och man bör inte dra sig för att mer systematiskt använda politiska villkor när de demokratiska

principer som EU står för kränks. Att driva denna agenda framgångsrikt innebär också att genomföra den på ett sammanhängande sätt. Den senaste tidens geopolitiska förändringar kräver ytterligare insatser för att använda demokrati som politisk vägledning för all EU:s utrikespolitik. Alla EU:s beslutsfattare och aktörer bör inte bara vara demokratimedvetna utan också bli aktiva demokratifrämjare. För att ge ett par exempel skulle EU kunna överväga att integrera demokrati mer framträdande i den rättighetsbaserade strategi som antogs för utvecklingssamarbete 2014 och omvandla den till en fullt utvecklad demokratibaserad strategi. EU:s handelspolitik och förhandlingar skulle också kunna bli mer demokratikänsliga. EU skulle kunna använda det allmänna preferenssystemet (GSP+) som en utgångspunkt för att driva på demokratiska reformer i partnerländer. För detta ändamål skulle EU:s handelsavtal kunna inbegripa en särskild demokratiklausul som bygger på en omfattande bedömning av situationen i enskilda länder. Demokratins tillstånd i ett visst land skulle också kunna läggas till som en fristående punkt på dagordningen för EU:s dialoger om mänskliga rättigheter med partnerländerna.

3. EU bör anta en integrerad strategi för demokratistöd i utrikespolitiska relationer

EU har hittills aldrig uttryckligen fastställt vad det innebär att stödja demokrati utomlands. Det bör klargöras vad dess utrikespolitiska demokratiska åtgärder syftar till och hur olika demokratirelaterade insatser samverkar till detta syfte (t.ex. se hur dess stöd till mänskliga rättigheter, rättsstatsprincipen och bekämpande av korruption samverkar). För att göra detta bör EU anta en integrerad strategi för demokratistöd i utrikespolitiska relationer. En sådan

integrerad strategi skulle kunna fokusera på att stödja och koppla samman grundläggande demokratiska förutsättningar¹ på ett icke-normativt och sammanhangskänsligt sätt. Detta skulle resultera i antagandet av lokalt anpassade demokratimål. Vid genomförandet av den integrerade strategin skulle EU kunna utveckla ytterligare mekanismer för tidig varning för att bedöma inte bara konfliktrelaterade risker utan även demokratirelaterade hot. Detta skulle kunna ske genom informella nätverk av lokala aktörer för demokrati och genom användning av öppna data, såsom den *Democracy Tracker* som International IDEA utvecklat under 2022 (International IDEA u.å.). EU:s åtgärder skulle dessutom gynnas av en omfattande ram för bedömning av demokratin för att förstå trenderna inom demokrati och hjälpa till att utforma väl avvägda svar i partnerländer. Slutligen skulle EU kunna anta riktlinjer för demokratistöd som ett praktiskt verktyg för att främja unionens agenda för stöd till demokrati i utrikespolitiska relationer och ge instruktioner om den dagliga operativa utformningen av dess styrdokument om demokrati..

4. EU bör se till att utformningen och genomförandet av dess utrikespolitik till stöd för demokrati blir mer inkluderande och lyhörd för genus- och ungdomsfrågor

För att ytterligare finjustera sin demokratiska vision och strategi och för att påvisa behovet av samfälliga åtgärder i ett föränderligt globalt sammanhang, kan EU överväga att samarbeta ytterligare med demokratiska aktörer i utformningen och genomförandet av sin utrikespolitik till stöd för demokrati på ett mer strukturerat, inkluderande samt genus- och ungdomsanpassat sätt.

Arbetsgrupper av demokratianhängare skulle kunna utgöra ett unikt forum för politisk diskussion i ett tidigt skede av demokratisk utveckling. Det skulle föra samman det civila samhället, EU-institutionerna och medlemsstaterna för att samordna och bidra till utformningen av EU:s nya narrativ om demokrati och bygga broar mellan berörda parter. Med tanke på den nyckelroll som det civila samhällets organisationer spelar som aktörer till stöd för demokrati skulle deras röster kunna beaktas bättre. EU bör garantera att det civila samhället strukturellt integreras i EU:s politik till stöd för demokrati, genom att involvera civilsamhällesorganisationerna i relevanta politiska dialoger om demokrati på ett mer systematiskt sätt, och genom att se över sina former för stöd till det civila samhället för att förbättra organisationers demokratiseringsfunktion på grundval av den erfarenhet som generaldirektoratet för grannskapspolitik och utvidgningsförhandlingar i regionen för det östliga partnerskapet har samlat in (t.ex. utöka tillhandahållandet av centralt stöd, utarbeta nya finansieringsområden för att stödja små civilsamhällesorganisationer på gräsrotsnivå).

EU kan överväga att samarbeta ytterligare med demokratiska aktörer i utformningen och genomförandet av sin utrikespolitik till stöd för demokrati på ett mer strukturerat, inkluderande samt genus- och ungdomsanpassat sätt.

¹ Till exempel: representativ regering, grundläggande rättigheter, kontroll av regering, opartisk administration, deltagarbaserat engagemang.

EU skulle också kunna överväga att uppdatera sitt strategiska ramverk för mänskliga rättigheter och demokrati från 2012, för att signalera att tiderna inte bara fortsätter som vanligt och att nivån av hot mot demokratin kräver en tydlig strategisk vision bakom den operativa planen.

ÅTERSPEGLA DET NYA TILLVÄGAGÅNGSSÄTTET I EU:S HANDLINGSPLAN FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH DEMOKRATI

1. Med hjälp av halvtidsöversynen av EU:s handlingsplan för 2020–2024

Halvtidsöversynen utförs av Europeiska utrikestjänsten och förväntas slutföras i juni 2023. Med tanke på den begränsade tid som återstår för genomförandet av handlingsplanen bör man i halvtidsöversynen identifiera ett begränsat antal prioriteringar (t.ex. desinformation, motverkan av en tillbakagång för demokrati och inskränkning av det civila samhällets utrymme, skydd av demokrati och mänskliga rättigheter på det digitala området och kamp mot korruption) och fastställa en tydlig tidsplan för att uppnå dem. Man bör även integrera ungdomsfrågor bättre och bygga vidare på den politiska satsningen som nyligen åtföljde antagandet av handlingsplanen för ungdomsfrågor (Europeiska kommissionen 2022). Införandet av kontroller skulle kunna göra det möjligt att bedöma effekterna av EU:s utrikespolitik till stöd för ungdomar och öka deras representation och deltagande i demokratiska processer. Rådets slutsatser om antagande av halvtidsöversynen bör vara politiska i sitt budskap. Detta skulle vara ett sätt att hantera demokratin narrativa klyfta som identifieras i detta policydokument. Halvtidsöversynen bör i stora drag skildra processen för beredningen av nästa handlingsplan, bland annat genom att upprätta arbetsgrupper för demokratianhängare.

2. Använda utformningen och tidsramen för nästa EU-handlingsplan

Utarbetandet av nästa EU-handlingsplan kommer sannolikt att inledas bara några månader efter halvtidsöversynen av

den tredje iterationen. Med tanke på omfattningen av de utmaningar inom demokratiområdet som ligger framför oss, bör nästa handlingsplan för EU vara ett politiskt ambitiöst dokument med ett uppdaterat narrativ om demokrati och om EU:s åtgärder i ett föränderligt globalt sammanhang, vilket återspeglar de viktigaste rekommendationerna i detta policydokument. Förutom att anta sin fjärde handlingsplan skulle EU också kunna överväga att uppdatera sitt strategiska ramverk för mänskliga rättigheter och demokrati från 2012, för att signalera att tiderna inte bara fortsätter som vanligt och att nivån av hot mot demokratin kräver en tydlig strategisk vision bakom den operativa planen. Strukturellt sett bör demokrati som styrningsmodell vara den röda tråden som förbinder alla komponenter i den fjärde handlingsplanen. Den bör också visa hur synergier kommer att byggas mellan EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati, och den (interna) handlingsplanen för demokrati i Europa. Några av de interna mekanismer som EU har utformat, till exempel när det gäller deltagarbaserad demokrati och medborgerligt engagemang, skulle kunna delas som god praxis med externa partners. Tidsramen för den nya handlingsplanen bör ses över för att överväga att synkronisera den med programplaneringen för EU:s finansieringsinstrument. En sådan anpassning skulle säkerställa att demokrati bättre återspeglas som en huvudprioritering även i geografiska instrument, och att demokratirelaterade tematiska prioriteringar inte förbises. En sådan anpassad tidsram skulle också underlätta deltagande genom att säkerställa att avdelningarna för mänskliga rättigheter och demokrati blir mer delaktiga i programplaneringen, och styra genomförandet av den nya handlingsplanens politiska ambitioner.

METOD

Resultaten som presenteras i detta policydokument bygger på en analys av EU:s utrikespolitik till stöd för demokrati ledd av International IDEA under 2022. Forskningen bestod av en studie, webbenkäter, djupintervjuer med mer än 40 viktiga aktörer inom EU:s demokratipolitik, och regionala dialoger med fler än 100 företrädare för det civila samhället från hela världen.

OM PROJEKTET

Detta policydokument är en del av ett bredare projekt som leds av International IDEA:s regionkontor för Europa och som behandlar frågor som rör relevansen och samstämmigheten i EU:s utrikespolitik till stöd för demokrati i en geopolitisk miljö som utvecklas snabbt. De fullständiga resultaten, analysen och rekommendationerna

som formulerats av projektet finns i den slutliga rapporten som anges i referensavsnittet.

OM INTERNATIONAL IDEA

Internationella institutet för demokrati och fria val (International IDEA) är en mellanstatlig organisation med uppdrag att främja demokrati över hela världen som en universell mänsklig strävan och katalysator för hållbar utveckling. Det gör vi genom att stödja uppbyggnaden, stärkandet och skyddet av demokratiska politiska institutioner och processer på alla nivåer. Vår vision är en värld där demokratiska processer, aktörer och institutioner är inkluderande och ansvariga och tillhandahåller hållbar utveckling till alla.

Figur 1. Metod

REFERENSER

Brasseur, C., Pachta, V. och Grigolo, C., *The EU's External Democracy Action in a New Geopolitical Reality: Recommendations Report* [EU:s utrikespolitiska åtgärder för demokrati i en ny geopolitisk verklighet: rekommendationsrapport] (Stockholm: International IDEA, 2023), <<https://doi.org/10.31752/idea.2023.1>>

Europeiska kommissionen, "Joint Communication to the European Parliament and the Council. Youth Action Plan (YAP) in EU External Action 2022–2027—Promoting Meaningful Youth Participation and Empowerment in EU External Action for Sustainable Development, Equality and Peace" [Gemensamt meddelande till Europaparlamentet och rådet. Handlingsplanen för ungdomsfrågor i EU:s utrikespolitiska åtgärder 2022–2027 – Främjande av ungdomars delaktighet och egenmakt i EU:s utrikespolitiska åtgärder för hållbar

utveckling, jämställdhet och fred], JOIN(2022) 53, 4 oktober 2022, <https://international-partnerships.ec.europa.eu/document/fe1bcd30-58da-4a37-ab2a-61848789da60_en>, åtkomst 17 december 2022

International IDEA, Democracy Tracker, [u.å.], <<https://www.idea.int/democracytracker>>, åtkomst: 23 december 2022

–, *Global State of Democracy 2022: Forging Social Contracts in a Time of Discontent* [Demokratins globala tillstånd 2022: utformandet av samhällskontrakt i en tid av missnöje] (Stockholm: International IDEA, 2022), <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.56>>

Varieties of Democracy (V-Dem) Institute, Case for Democracy, [u.å.], <<https://www.v-dem.net/our-work/policy-collaborations/case-for-democracy>>, åtkomst 17 december 2022

© 2023 Internationella institutet för demokrati och fria val

Internationella IDEA:s publikationer är oberoende av specifika nationella eller politiska intressen. De åsikter som uttrycks i denna publikation representerar inte nödvändigtvis åsikterna hos International IDEA, dess styrelse eller dess rådsmedlemmar.

Den elektroniska versionen av denna publikation är tillgänglig under en Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) licens. Du har tillstånd att kopiera och vidare distribuera materialet samt att bearbeta, transformera och bygga vidare på det, förutsatt att det endast är för icke-kommersiella ändamål, att du ger ett korrekt erkännande och att du distribuerar den under samma licens. För mer information besök Creative Commons hemsida: <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0>>.

Design:: IDEA Internacional

DOI: <<https://doi.org/10.31752/idea.2023.12>>

ISBN: 978-91-7671-613-7 (PDF)

International IDEA
Strömsborg
SE-103 34 Stockholm
SVERIGE
+46 8 698 37 00
info@idea.int
www.idea.int

sweden
2023.eu

Publikationen är utarbetad med ekonomiskt stöd från Sverige. Dess innehåll är uteslutande International IDEA:s ansvar och återspeglar inte nödvändigtvis den svenska regeringens åsikter.